

Νέες μορφές ρατσισμού;

Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί μια μείωση της απήχησης των αρνητικών στερεοτύπων στις Δυτικές κοινωνίες, κυρίως όπως λένε οι ερευνητές λόγω των νόμων που έχουν παρθεί για τη μείωση των προκαταλήψεων.

Δυο είναι τα βασικά στοιχεία των νέων μορφών ρατσισμού. Ενώ αρχικά οι προκαταλήψεις βασιζόταν στις γενετικές διαφορές μεταξύ των ανθρώπων, τώρα στηρίζονται στην ασυμβατότητα που παρουσιάζουν οι διαφορετικοί πολιτισμοί.

Οι προκατειλημμένες πεποιθήσεις των ατόμων εκφράζονται μέσα από καλυμμένες πιο έμμεσες μορφές.

Στην Αγγλία οι περιορισμοί στη μετανάστευση δικαιολογούνταν σε σχέση με την «απειλή» που αποτελούσαν οι μετανάστες στον τρόπο ζωής και τον πολιτισμό των Βρετανών.

Στο λεξιλόγιο του «νέου ρατσισμού» ο πολιτισμός «φυσικοποιείται» και δεν αποτελεί ως το αποτέλεσμα της συμβίωσης των ανθρώπων, αλλά αποτελεί εγγενές φυσικό χαρακτηριστικό των ατόμων.

Από τη στιγμή που ομάδες ατόμων μοιράζονται το χαρακτηριστικό ότι έχουν πολιτισμό και ζουν σε συγκεκριμένες ομάδες δεν μπορούν να ζήσουν μαζί αρμονικά.

Στο «νέο ρατσισμό» οι προκαταλήψεις απορρίπτονται ως παράλογες απόψεις. Οι περιορισμοί στη μετανάστευση παρουσιάζονται ως μια ρεαλιστική απάντηση σε ένα υπαρκτό πρόβλημα, την εισροή πολύ μεγάλου αριθμού μεταναστών.

Η δικαιοσύνη και η ανεκτικότητα παρουσιάζονται ως παραδοσιακές αξίες της κοινωνίας υποδοχής που δοκιμάζονται από την αθρόα εισροή μεταναστών.

Και στη Γαλλία ο πολιτισμός θεωρείται στη «νέα» μορφή ρατσισμού ως μια μη ιστορική και αμετάβλητη οντότητα που περικλείει τα άτομα εντός της.

Από τη στιγμή που οι πολιτισμικές διαφορές είναι το πλαίσιο του ανθρώπινου πολιτισμού, η προσπάθεια να τις αμβλύνουμε θα έχει ανεπιθύμητες συνέπειες όπως συγκρούσεις και εχθρότητα.

Τα όρια του «έθνους» δε συμπίπτουν πάντα με τα όρια του πολιτισμού. Πολλές φορές γίνεται λόγος για Ευρωπαϊκό πολιτισμό σε αντιδιαστολή με τους πολιτισμούς των χωρών του Τρίτου Κόσμου.

Άλλοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι και παλιότερα οι διακρίσεις και ο ρατσισμός δεν ήταν θεμελιωμένος σε βιολογικά κριτήρια αλλά στη διαφοροποίηση μεταξύ των πολιτισμών.

Άλλοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι βιολογικές αναφορές σε διαφορές δεν έχουν εκλείψει αλλά συνδυάζονται με νέους τρόπους με θεωρίες πολιτισμικής διαφοροποίησης.

Ορισμένοι ερευνητές στην κοινωνική ψυχολογία υποστηρίζουν ότι η μείωση του ρατσισμού και των προκατειλημμένων απόψεων είναι απλά μια «εμφάνιση» και όχι μια πραγματικότητα. Οι άνθρωποι εμφανίζονται ως πιο ανεκτικοί λόγω των νόμων και των νέων αντιλήψεων που καθιστούν την ανοιχτή έκφραση ρατσιστικών απόψεων απαγορευτική.

Τέσσερα είδη δεδομένων υποδεικνύουν ότι κάτι τέτοιο είναι πιθανό.

Δεδομένα από μετρήσεις που γίνονται με τη χρήση τεχνικών για να υπερνικηθούν οι κοινωνικά επιθυμητές απόψεις. Το παράδειγμα του “bogus pipeline”.

Έμμεσες μετρήσεις της συμπεριφοράς ατόμων απέναντι σε μέλη της έξω-ομάδας.

Ένα άλλο κομμάτι της έρευνας ασχολήθηκε με τις πιο αυθόρμητες μη-λεκτικές συμπεριφορές σε μέλη της έξω-ομάδας.

Έρευνες επίσης έχουν δείξει ότι διάφορες γνωστικές διεργασίες συσχέτισης διαφοροποιούνται σε σχέση με Λευκά ή Μαύρα ερεθίσματα.

Γιατί όμως υπάρχει αυτή η διαφοροποίηση μεταξύ των άμεσων και των έμμεσων μετρήσεων των προκατειλημμένων στάσεων;

Ο Campbell (1963) υποστηρίζει ότι οι στάσεις αποτελούν κάποιες γενικές προδιαθέσεις προς συγκεκριμένες δράσεις. Τα να θα εκδηλωθούν οι πράξεις αυτές είναι συνάρτηση του κόστους της συμπεριφοράς για το άτομο.

Για τον Kelman (1961) υπάρχει μια διάκριση μεταξύ εσωτερίκευσης και συμμόρφωσης στις αντι-ρατσιστικές στάσεις.

Σύγχρονη προκατάληψη (Modern Prejudice). Στην Αμερική αν και τα αρνητικά στερεότυπα φαίνεται να μειώνονται, παρόλα αυτά αρκετοί λευκοί εξακολουθούσαν να εναντιώνονται στις ευνοϊκές πολιτικές για του μαύρους αν και εμφανίζονταν αντίθετοι στις προκαταλήψεις και τον ρατσισμό.

Οι ερευνητές θεώρησαν ότι οι λευκοί προσπαθούσαν να φανούν ότι συμφωνούν με τη νόρμα κατά της προκατάληψης για λόγους θετικής παρουσίασης του εαυτού.

Οι ερευνητές αυτοί προσπάθησαν να βρουν μεθόδους που θα τους επέτρεπαν να ερευνήσουν τις πραγματικές στάσεις των ατόμων με μεθόδους διαφορετικές από τις κλασσικές μέτρησης των στάσεων.

Οι νέες μορφές θετικής διάκρισης υπέρ των μαύρων θεωρήθηκε ότι αποτελούν κίνδυνο για παραδοσιακές αξίες των λευκών όπως η αξιοκρατία και η ατομική ελευθερία.

Οι σύγχρονοι ρατσιστές δεν ασπάζονται τις παραδοσιακά αρνητικές στάσεις για τους μαύρους.

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην παραβίαση βαθιά ριζωμένων αξιών της Δυτικής κοινωνίας από την πλευρά των μαύρων.

Γίνεται χρήση πιο «καλυμμένων» τεχνικών για την καταγραφή των «πραγματικών» στάσεων των ατόμων.

Επίσης γίνεται διάκριση μεταξύ «ήπιου» και «εμφανούς» ρατσισμού (Pettigrew & Meertens, 1995).

Ο «ήπιος» ρατσισμός επίσης περιλαμβάνει την εμμονή σε παραδοσιακές ατομιστικές αξίες με την πεποίθηση ότι οι μειονότητες έχουν δικαιώματα που δεν αξίζουν. Επίσης όμως χαρακτηρίζονται από μια μεγέθυνση των πολιτισμικών διαφορών και μη έκφραση θετικών συναισθημάτων απέναντι σε μέλη των μειονοτήτων.

Συμβολικός ρατσισμός: Η αλλαγές στην Αμερικανική κοινωνία έχουν φέρει αλλαγές στις στάσεις των λευκών και έφεραν στο προσκήνιο νέα θέματα που δεν ήταν πριν στην ατζέντα των σχέσεων των δύο ομάδων.

Ο Συμβολικός ρατσισμός εκφράζεται με μία αφηρημένη «ηθική» κρίση για τη συμπεριφορά των μαύρων ως ομάδα και άρνηση αλλαγών στο status quo.

Όταν οι συμβολικοί ρατσιστές εκφράζουν την άρνηση τους στη θετική διάκριση, εκφράζουν υποσυνείδητα συναισθήματα κατά των μαύρων.

Ο Συμβολικός ρατσισμός σχετίζεται με βασικές αξίες της Αμερικανικής κοινωνίας και όχι με τις πραγματικότητες της καθημερινής ζωής. Τα άτομα αυτά δεν θεωρούν ότι η προσωπική τους ευημερία και συμφέροντα απειλούνται από τη θετική διάκριση των μαύρων.

Πειραματικά έχει βρεθεί ότι ο Σύγχρονος Ρατσισμός δε διαφέρει πάντα από τον συνηθισμένο ρατσισμό. Ορισμένες φορές μετρήσεις του Σύγχρονου Ρατσισμού υπόκεινται και αυτές στον κανόνα της κοινωνικής επιθυμητότητας».

Ορισμένες απαντήσεις στην κλίμακα του Συμβολικού Ρατσισμού μπορεί να εκφράζουν στην πραγματικότητα αντιρατσιστικές απόψεις.

Επίσης ο τονισμός των πολιτισμικών διαφορών είναι κάτι που χρησιμοποιείται και από τις μειονοτικές ομάδες που έτσι προσπαθούν να αποκτήσουν φωνή και δικαιώματα μέσα σε μια κοινωνία.

Επίσης στις θεωρίες αυτές πρόβλημα αποτελεί και ο τρόπος που η έννοια του ατομικού συμφέροντος έχει σημασιοδοτηθεί. Πολλές φορές το ατομικό συμφέρον δεν είναι εύκολο να διαχωριστεί από το συμφέρον της ομάδας.

Αποτρεπτική Προκατάληψη (Gaertner & Dovidio, 1986).

Σε αυτό το είδος ρατσισμού οι ερευνητές υιοθετούν την άποψη ότι τα άτομα στην κοινωνία πιστεύουν στις αρχές της ισότητας, θεωρούν τους εαυτούς τους μη-προκατειλημμένους, αλλά κάνουν διακρίσεις με «ήπιους» και εκλογικευμένους τρόπους.

Οι διακρίσεις αυτές γίνονται εμφανείς σε συνθήκες που η «πρέπουσα» συμπεριφορά είναι εμφανώς καθορισμένη. Σε συνθήκες που υπάρχει αμφιβολία για το ποια συμπεριφορά είναι η πρέπουσα η προκαταλήψεις γίνονται εμφανείς.

Όπως και στα προηγούμενα είδη ρατσισμού και εδώ υπάρχει πίστη σε βαθιά ριζωμένες κοινωνικές αξίες που όμως έχουν τη βάση τους στις αρχές της ισότητας. Είναι ένα είδος ρατσισμού που χαρακτηρίζει άτομα που ασπάζονται φιλελεύθερες αξίες.

Αντίθετα με το Συμβολικό Ρατσισμό, ο Αποτρεπτικός Ρατσισμός δεν χαρακτηρίζεται από αρνητικές στάσεις ενάντια σε μειονότητες, αλλά σε θετικές στάσεις για την λευκή κυρίαρχη ομάδα.

Το είδος αυτό του ρατσισμού μπορεί να μελετηθεί μόνο με έμμεσους τρόπους.

Ήδη όμως από πολύ νωρίς είχε διαπιστωθεί στην Αμερική ότι οι στάσεις απέναντι στις μειονότητες δεν ήταν μονοσήμαντες αλλά εμπεριείχαν διλημματικά στοιχεία.

Ο Billig (1988) υποστηρίζει ότι τα διλήμματα αυτά είναι εγγενή στην ιδεολογία του φιλελευθερισμού.

Η Θεωρία της Κοινωνικής Κυριαρχίας (Sidanius & Pratto, 1993).

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή οι κοινωνίες μειώνουν τις συγκρούσεις δημιουργώντας συναίνεση πάνω σε ιδεολογίες που υποστηρίζουν την κυριαρχία μιας κοινωνικής ομάδας πάνω σε άλλες.

Οι ιδεολογίες αυτές για να είναι λειτουργικές θα πρέπει να τις αποδέχονται αρκετά άτομα μέσα στην κοινωνία και να φαίνονται ως αυταπόδεικτες αλήθειες.

Οι ιδεολογίες αυτές δικαιολογούν το πως διανέμονται οι πόροι μέσα σε ένα κοινωνικό σύστημα ώστε να αποφεύγονται οι συγκρούσεις.

Υπάρχουν βέβαια και άλλες ιδεολογίες που προωθούν την ισότητα των ανθρώπων.

Η αποδοχή ή όχι των ιδεολογιών αυτών εξαρτάται από τον Προσανατολισμό στην Κοινωνική Κυριαρχία, το κατά πόσο κάποιος επιθυμεί η ομάδα του να είναι ανώτερη από τις άλλες.

Αποτελεί ένα σύνολο στάσεων προς την κυριαρχία της ομάδας ή τις ισότιμες σχέσεις με άλλες ομάδες.

Όσοι διαθέτουν το σύνολο των στάσεων αυτών θα υποστηρίζουν ιδεολογίες που προωθούν τις ιεραρχικές σχέσεις μέσα σε μια κοινωνία.

Όσοι έχουν υψηλές βαθμολογίες στην κλίμακα αυτή θα έχουν την τάση να αναλαμβάνουν κοινωνικούς ρόλους σε κόμματα, οργανισμούς ή άλλες ομάδες που υποστηρίζουν την άνιση κατανομή πόρων μέσα στην κοινωνία.

Βασικές υποθέσεις της θεωρίας αυτής είναι ότι όσοι έχουν υψηλά σκορ θα μπορεί να προβλεφθεί ότι θα έχουν επίσης υψηλά σκορ σε κλίμακες ρατσισμού, εθνικισμού, σεξισμού, πολιτισμικού ελιτισμού, συντηρητισμού.

Επίσης άτομα με υψηλό σκορ θα είναι ενάντια σε πολιτικές που προωθούν την ισότητα και την κοινωνική πολιτική, ενώ θα υποστηρίζουν μιλιταριστικές πολιτικές και τιμωριτικές πολιτικές.